

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ സുന്ദരകാണ്ഡേ

॥ ത്രയോദശഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

|| ത്രയോദശഃ സർഗഃ ||

സീതാവിനാശാശങ്കയാ ഹനുമതശ്ചിന്താ
സീതാനുപലബ്ധിസുചനാദനർഥം സംഭാവ്യ
ഹനുമതോപരാവർത്തനായ നിശ്ചയഃ പുനരൻവേഷണവിചാരശ്ച
അശോകവാടികായാമനുസന്ധാനവിഷയേ വിവിധം പർയാലോചനം

ച

വിമാനാത് തു സ സക്രമ്യ
പ്രാകാരം ഹരിയൂഥപഃ |
ഹനുമാൻ വേഗവാനാസീദ്
യഥാ വിദ്യുദ് ഘനാന്തരേ ||5.13.1 ||

സമ്പരിക്രമ്യ ഹനുമാൻ
രാവണസ്യ നിവേശനാൻ |
അദ്യഷ്ട്യാ ജാനകീം സീതാ -
മബ്രവീദ് വചനം കപിഃ ||5.13.2 ||

ഭൂയിഷ്ഠം ലോലിതാ ലങ്കാ
രാമസ്യ ചരതാ പ്രിയം |
ന ഹി പശ്യാമി വൈദേഹീം
സീതാം സർവാംഗശോഭനാം ||5.13.3 ||

പൽവലാനി തടാകാനി
സരാംസി സരിതസ്തഥാ |

നദ്വ്യാനൂപവനാന്താശ്ച
 ദുർഗാശ്ച ധരണീധരാഃ || 5.13.4 ||

ലോലിതാ വസുധാ സർവാ
 ന ച പശ്യാമി ജാനകീം |
 ഇഹ സമ്പാതിനാ സീതാ
 രാവണസ്യ നിവേശനേ |
 ആഖ്യാതാ ഗൃധ്രരാജേന
 ന ച സാ ദൃശ്യതേ ന കിം || 5.13.5 ||

കിം നു സീതാമ വൈദേഹീ
 മൈമിലീ ജനകാത്മജാ |
 ഉപതിഷ്ഠേത വിവശാ
 രാവണേന ഹൃതാ ബലാത് || 5.13.6 ||

ക്ഷിപ്രമുത്പതതോ മന്യേ
 സീതാമാദായ രക്ഷസഃ |
 ബിദ്യതോ രാമബാണാനാ -
 മന്തരാ പതിതാ ഭവേത് || 5.13.7 ||

അഥവാ ഹ്രിയമാണായാഃ
 പഥി സിദ്ധനിഷേവിതേ |
 മന്യേ പതിതമാർയായാ
 ഹൃദയം പ്രേക്ഷ്യ സാഗരം || 5.13.8 ||

രാവണസ്യോരുവേഗേന
 ദുജാദ്യാം പീഡിതേന ച |
 തയാ മന്യേ വിശാലാക്ഷ്യാ
 ത്യക്തം ജീവിതമാർയയാ || 5.13.9 ||

ഉപർയുപരി സാ നൂനം
 സാഗരം ക്രമതസ്തദാ |
 വിചേഷ്ടമാനാ പതിതാ
 സമുദ്രേ ജനകാത്മജാ ||5.13.10 ||

ആഹോ ക്ഷുദ്രേണ ചാനേന
 രക്ഷന്തീ ശീലമാത്മനഃ |
 അബന്ധൂർഭക്ഷിതാ സീതാ
 രാവണേന തപസ്വിനീ ||5.13.11 ||

അഥവാ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
 പത്നീഭിരസിതേക്ഷണാ |
 അദുഷ്ടാ ദുഷ്ടഭാവാഭി -
 രഭക്ഷിതാ സാ ഭവിഷ്യതി ||5.13.12 ||

സമ്പൂർണചന്ദ്രപ്രതിമം
 പദ്മപത്രനിഭേക്ഷണം |
 രാമസ്യ ധ്യായതീ വക്ത്രം
 പഞ്ചത്വം കൃപണാ ഗതാ ||5.13.13 ||

ഹാ രാമ ലക്ഷ്മണേത്യേവം
 ഹായോധ്യേ ചേതി മൈമിലീ |
 വിലപ്യ ബഹു വൈദേഹീ
 ന്ധസ്തദേഹാ ഭവിഷ്യതി ||5.13.14 ||

അഥവാ നിഹിതാ മന്ദയേ
 രാവണസ്യ നിവേശനേ |
 ഭൃശം ലാലപ്യതേ ബാലാ
 പഞ്ജരസ്ഥവ സാരികാ ||5.13.15 ||

ജനകസ്യ കുലേ ജാതാ
 രാമപത്നീ സുമധ്യമാ |
 കഥമുത്പലപത്രാക്ഷീ
 രാവണസ്യ വശം വ്രജേത് ||5.13.16 ||

വിനഷ്ടാ വാ പ്രണഷ്ടാ വാ
 മൃതാ വാ ജനകാത്മജാ |
 രാമസ്യ പ്രിയഭാര്യസ്യ
 ന നിവേദയിതും ക്ഷമം ||5.13.17 ||

നിവേദ്യമാനേ ദോഷഃ സ്യാദ്
 ദോഷഃ സ്യാദനിവേദനേ |
 കഥം നു ഖലു കർതവ്യം
 വിഷമം പ്രതിഭാതി മേ ||5.13.18 ||

അസ്മിന്നേവംഗതേ കാർയേ
 പ്രാപ്തകാലം ക്ഷമം ച കിം |
 ഭവേദിതി മതിം ഭൂയോ
 ഹനുമാൻ പ്രവിചാരയൻ ||5.13.19 ||

യദി സീതാമദ്യഷ്ട്യാഹം
 വാനരേന്ദ്രപുരീമിതഃ |
 ഗമിഷ്യാമി തതഃ കോ മേ
 പുരുഷാർഥോ ഭവിഷ്യതി ||5.13.20 ||

മമേദം ലംഘനം വ്യർഥം
 സാഗരസ്യ ഭവിഷ്യതി |
 പ്രവേശശ്ചൈവ ലങ്കായാം
 രാക്ഷസാനാം ച ദർശനം ||5.13.21 ||

കിം വാ വക്ഷ്യതി സുഗ്രീവോ
 ഹരയോ വാപി സംഗതാഃ |
 കിഷ്കിന്ധാമനുസമ്പ്രാപ്തം
 തൗ വാ ദശരമാത്മജൗ || 5.13.22 ||

ഗത്യാ തൗ യദി കാകുസ്ഥം
 വക്ഷ്യാമി പരുഷം വചഃ |
 ന ദൃഷ്ടേതി മയാ സീതാ
 തതസ്സ്യക്ഷ്യതി ജീവിതം || 5.13.23 ||

പരുഷം ദാരുണം തീക്ഷ്ണം
 ക്രൂരമിന്ദ്രിയതാപനം |
 സീതാനിമിത്തം ദുർവാക്യം
 ശ്രുത്യാ സ ന ഭവിഷ്യതി || 5.13.24 ||

തം തൗ കൃച്ഛഗതം ദൃഷ്ട്വാ
 പഞ്ചത്വഗതമാനസം |
 ഭൃശാനുരക്തമേധാവി
 ന ഭവിഷ്യതി ലക്ഷ്മണഃ || 5.13.25 ||

വിനഷ്ടൗ ഭ്രാതരൗ ശ്രുത്യാ
 ഭരതോപി മരിഷ്യതി |
 ഭരതം ച മൃതം ദൃഷ്ട്വാ
 ശത്രുഘ്നോ ന ഭവിഷ്യതി || 5.13.26 ||

പുത്രാൻ മൃതാൻ സമീക്ഷ്യാഥ
 ന ഭവിഷ്യന്തി മാതരഃ |
 കൗസൽയാ ച സുമിത്രാ ച
 കൈകേയീ ച ന സംശയഃ || 5.13.27 ||

കൃതജ്ഞഃ സത്യസന്ധശ്ച
 സുഗ്രീവഃ പ്ലവഗാധിപഃ |
 രാമം തഥാ ഗതം ദൃഷ്ട്വാ
 തതസ്സ്യക്ഷ്യതി ജീവിതം || 5.13.28 ||

ദുർമനാ വ്യഥിതാ ദീനാ
 നിരാനന്ദാ തപസ്വിനീ |
 പീഡിതാ ഭർത്യശോകേന
 രുമാ ത്യക്ഷ്യതി ജീവിതം || 5.13.29 ||

വാലിജ്ഞേന തു ദുഃഖേന
 പീഡിതാ ശോകകർശിതാ |
 പഞ്ചത്വമാഗതാ രാജ്ഞീ
 താരാപി ന ഭവിഷ്യതി || 5.13.30 ||

മാതാപിത്രോർവിനാശേന
 സുഗ്രീവവ്യസനേന ച |
 കുമാരോപ്യംഗദസ്തസ്മാദ്
 വിജഹിഷ്യതി ജീവിതം || 5.13.31 ||

ഭർത്യജ്ഞേന തു ദുഃഖേന
 അഭിഭൂതാ വനൗകസഃ |
 ശിരാംസ്യഭിഹനിഷ്യന്തി
 തലൈർമുഷ്ടിഭിരേവ ച || 5.13.32 ||

സാന്ത്യേനാനുപ്രദാനേന
 മാനേന ച യശസ്വിനാ |
 ലാലിതാഃ കപിനാഥേന
 പ്രാണാസ്സ്യക്ഷ്യന്തി വാനരാഃ || 5.13.33 ||

ന വനേഷു ന ശൈലേഷു
 ന നിരോധേഷു വാ പുനഃ |
 ക്രീഡാമനുഭവിഷ്യന്തി
 സമേത്യ കപികുഞ്ജരാഃ || 5.13.34 ||

സപുത്രദാരാഃ സാമാത്യാ
 ഭർതൃവ്യസനപീഡിതാഃ |
 ശൈലാഗ്രഭ്യഃ പതിഷ്യന്തി
 സമേഷു വിഷമേഷു ച || 5.13.35 ||

വിഷമുദ്ബന്ധനം വാപി
 പ്രവേശം ജ്വലനസ്യ വാ |
 ഉപവാസമഥോ ശസ്ത്രം
 പ്രചരിഷ്യന്തി വാനരാഃ || 5.13.36 ||

ഘോരമാരോദനം മന്യേ
 ഗതേ മയി ഭവിഷ്യതി |
 ഇക്ഷ്യാകുകുലനാശശ്ച
 നാശശ്ചൈവ വനൗകസാം || 5.13.37 ||

സോഹം നൈവ ഗമിഷ്യാമി
 കിഷ്കിന്ധാം നഗരീമിതഃ |
 നഹി ശക്ഷ്യാമ്യഹം ഭ്രഷ്ടും
 സുഗ്രീവം മൈമിലീം വിനാ || 5.13.38 ||

മയ്യഗച്ഛതി ചേഹന്ഥേ
 ധർമാത്മാനൗ മഹാരഥൗ |
 ആശയാ തൗ ധരിഷ്യതേ
 വാനരാശ്ച തരസ്വിനഃ || 5.13.39 ||

ഹസ്താദാനോ മുഖാദാനോ
 നിയതോ വൃക്ഷമൂലികഃ |
 വാനപ്രസ്ഥോ ഭവിഷ്യാമി
 ഹൃദ്യഷ്ട്യാ ജനകാത്മജാം ||5.13.40 ||

സാഗരാനുപജ്ഞേ ദേശേ
 ബഹുമൂലഫലോദകേ |
 ചിതിം കൃത്യാ പ്രവേക്ഷ്യാമി
 സമീദ്ധമരണീസുതം ||5.13.41 ||

ഉപവിഷ്ടസ്യ വാ സമൃഗ്
 ലിംഗിനം സാധയിഷ്യതഃ |
 ശരീരം ഭക്ഷയിഷ്യന്തി
 വായസാഃ ശ്യാപദാനി ച ||5.13.42 ||

ഇദമപ്യഷിഭിർദ്ദൃഷ്ടം
 നിർയാണമിതി മേ മതിഃ |
 സമൃഗാപഃ പ്രവേക്ഷ്യാമി
 ന ചേത് പശ്യാമി ജാനകീം ||5.13.43 ||

സുജാതമൂലാ സുഭഗാ
 കീർത്തിമാലാ യശസ്വിനീ |
 പ്രഭഗ്നാ ചിരരാത്രായ
 മമ സീതാമപശ്യതഃ ||5.13.44 ||

താപസോ വാ ഭവിഷ്യാമി
 നിയതോ വൃക്ഷമൂലികഃ |
 നേതഃ പ്രതിഗമിഷ്യാമി
 താമദ്യഷ്ട്യാസിതേക്ഷണാം ||5.13.45 ||

യദി തു പ്രതിഗച്ഛാമി
 സീതാമനധിഗമ്യ താം |
 അംഗദഃ സഹിതഃ സർവൈ -
 ര്വാനരൈരന ഭവിഷ്യതി || 5.13.46 ||

വിനാശേ ബഹവോ ദോഷാ
 ജീവൻ പ്രാപ്നോതി ഭദ്രകം |
 തസ്മാത് പ്രാണാൻ ധരിഷ്യാമി
 ധ്രുവോ ജീവതി സംഗമഃ || 5.13.47 ||

ഏവം ബഹുവിധം ദുഃഖം
 മനസാ ധാരയൻ ബഹു |
 നാധ്യഗച്ഛത് തദാ പാരം
 ശോകസ്യ കപികുഞ്ജരഃ || 5.13.48 ||

തതോ വിക്രമമാസാദ്യ
 ധൈര്യവാൻ കപികുഞ്ജരഃ |
 രാവണം വാ വധിഷ്യാമി
 ദശഗ്രീവം മഹാബലം |
 കാമമന്യൂ ഹൃതാ സീതാ
 പ്രത്യാചീർണം ഭവിഷ്യതി || 5.13.49 ||

അഥവൈനം സമുത്ക്ഷിപ്യ
 ഉപർയുപരി സാഗരം |
 രാമായോപഹരിഷ്യാമി
 പശൂം പശുപതേരിവ || 5.13.50 ||

ഇതി ചിന്താസമാപനഃ
 സീതാമനധിഗമ്യ താം |

ധ്യാനശോകപരിതാതാ
ചിന്തയാമാസ വാനരഃ ||5.13.51 ||

യാവത് സീതാം ന പശ്യാമി
രാമപത്നീം യശസ്വിനീം |
താവദേതാം പുരീം ലങ്കാം
വിചിന്തോമി പുനഃ പുനഃ ||5.13.52 ||

സമ്പാതിവചനാച്ചാപി
രാമം യദ്യാനയാമ്യഹം |
അപശ്യൻ രാഘവോ ഭാർയാം
നിർഭഹേത് സർവവാനരാൻ ||5.13.53 ||

ഇഹൈവ നിയതാഹാരോ
വത്സ്യാമി നിയതേന്ദ്രിയഃ |
ന മത്കൃതേ വിനശ്യേയുഃ
സർവേ തേ നരവാനരാഃ ||5.13.54 ||

അശോകവനികാ ചാപി
മഹതീയം മഹാഭ്രുമാ |
ഇമാമധിഗമിഷ്യാമി
നഹീയം വിചിതാ മയാ ||5.13.55 ||

വസുൻ രുദ്രാസ്തമാദ്വിദ്വിത്യാ -
നശ്ചിനൗ മരുതോഽപി ച |
നമസ്തുത്യാ ഗമിഷ്യാമി
രക്ഷസാം ശോകവർധനഃ ||5.13.56 ||

ജിത്യാ തു രാക്ഷസാൻ ദേവീ -
മിക്ഷ്യാകുകുലനന്ദിനീം |

സമ്പ്രദാസ്യാമി രാമായ
സിദ്ധീമിവ തപസ്വിനേ ||5.13.57 ||

സ മുഹൂർത്തമിവ ധ്യാത്വാ
ചിന്താവിഗ്രഹിതേന്ദ്രിയഃ |
ഉദതിഷ്ഠൻ മഹാബാഹു -
ർഹനുമാൻ മാരുതാത്മജഃ ||5.13.58 ||

നമോസ്തു രാമായ സലക്ഷണായ
ദേവൈ ച തസ്യൈ ജനകാത്മജായൈ |
നമോസ്തു രുദ്രേന്ദ്രയമാനിലേഭ്യോ
നമോസ്തു ചന്ദ്രാഗ്നിമരുദ്ഗണേഭ്യഃ ||5.13.59 ||

സ തേഭ്യസ്തു നമസ്തുത്വാ
സുഗ്രീവായ ച മാരുതിഃ |
ദിശഃ സർവാഃ സമാലോക്യ
സോഽശോകവനികാം പ്രതി ||5.13.60 ||

സ ഗത്വാ മനസാ പൂർവ -
മശോകവനികാം ശുഭാം |
ഉത്തരം ചിന്തയാമാസ
വാനരോ മാരുതാത്മജഃ ||5.13.61 ||

ധ്രുവം തു രക്ഷോബഹുലാ
ദവിഷ്യതി വനാകുലാ |
അശോകവനികാ പുൺയാ
സർവസംസ്കാരസംസ്കൃതാ ||5.13.62 ||

രക്ഷിണശ്ചാത്ര വിഹിതാ
നൂനം രക്ഷന്തി പാദപാൻ |

ഭഗവാനപി വിശ്യാത്മാ
നാതിക്ഷോഭം പ്രവായതി ||5.13.63 ||

സക്ഷിപ്ലോയം മയാത്മാ ച
രാമാർഥേ രാവണസ്യ ച |
സിദ്ധിം ദിശന്തു മേ സർവേ
ദേവാഃ സർഷിഗണാസ്ത്രിഹ ||5.13.64 ||

ബ്രഹ്മാ സ്വയംഭൂർഭഗവാൻ
ദേവാശ്ചൈവ തപസ്വിനഃ |
സിദ്ധിമഗ്നിശ്ച വായുശ്ച
പുരുഹൂതശ്ച വജ്രഭൃത് ||5.13.65 ||

വരുണഃ പാശഹസ്തശ്ച
സോമാദിത്യൗ തഥൈവ ച |
അശ്വിനൗ ച മഹാത്മാനൗ
മരുതഃ സർവ ഏവ ച ||5.13.66 ||

സിദ്ധിം സർവാണി ഭൂതാനി
ഭൂതാനാം ചൈവ യഃ പ്രഭുഃ |
ദാസ്യന്തി മമ യേ ചാന്യേ -
പ്ര്യഭൃഷ്ടാഃ പഥി ഗോചരാഃ ||5.13.67 ||

തദുന്നസം പാണ്ഡുരദന്തമവ്രണം
ശുചിസ്മിതം പദ്മപലാശലോചനം |
ദ്രക്ഷ്യ തദാർയാവദനം കദാൻവഹം
പ്രസന്നതാരാധിപതുൽയവർചസം ||5.13.68 ||

ക്ഷുദ്രേണ ഹീനേന നൃശംസമൂർതിനാ
സുദാരുണാലക്യതവേഷധാരിണാ |

ബലാഭിഭൂതാ ഹൃബലാ തപസ്വിനീ

കഥം നു മേ ദൃഷ്ടിപഥേദ്വിദ്യ സാ ഭവേത് ||5.13.69 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
സുന്ദരകാണ്ഡേ ത്രയോദശഃ സർഗഃ ||